

Nusaý melegi / hekaýa

Category: Kitapcy, Sözlär, Taryhy proza

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Nusaý melegi / hekaýa NUSAY MELEGI

Rodogunanyň söýgüli bahar pasly dolup-daşýardy. Gaýtalanmajak gözellikden gözi ganmaýan şa gyzy ýaş ömründe bolup geçen wakalary serinde aýlaýardy. Juwan ýaşlygynyň deňizdir derýa kimin möwç urýan pursady esger ýigit Sirkasy söýdi. Abraýly maşgaladan bolan gara gözli, daýaw ýigit oða: «Asman hem zemin söýgim» diýip ýüzlenip, onuò entek hiç kimi söýmäge ýetiºmedik näzik gyz ýüregini eýeläpdi. Her bir ynsan balasyna mahsus ajaýyp duýgyny ýüregi bilen kabul edip, söýgä söýgi bilen jogap beren gyz özüni, hakykatdanam, zeminde däl-de, Aryşda ýaly duýupdy. Ol wagtal-wagtal oýa batýardy: «Şa gyzy gedem, şa gyzy tekepber, şa gyzy ynjuk» diýýärler. Emma men beýle gyzlardan däl ahyryn. Men Sirkasa gyz ýüregimiň päk söýgüsini bagyş etdim. Men ýönekeý esger ýigide özümi bagyş edip, onuň bilen bagtly bolmagy arzuw etdim. Hawa, köpleriň söz aýtmaga çekinýän, köpleriň bolsa, görejine göni bakmaga milt edip bilmeýän şa gyzy Rodoguna hemişe Parfiýa üçin jan bermäge taýyndyr. Wah, yşk şemini hijran ýeli öçürmedik bolsa, hawa, hijran ýeli öçürmedik bolsa... Ýok, men ejiz gyzlardan däldirin. Men Parfiýa şasynyň gyzy, men parfiýaly. Parfiýalylar bolsa hemişe maksada okgunlydyr, gaýduwsyzdyr».

Şeýle oý-pikirleri serinde aýlaýan Rodogunanyň, Sirkasdan aýra düşeli bäri, dünýäsi has-da daraldy. Mundan ozal şa köşgünde bolup geçýän wakalaryò jümmü^oinde bolýan gyz ýalňyzlyk derdini çekýärdi. Bir diýeni iki gezek gaýtalanman, şol dessine berjaý bolýan gyz günüň dowamynda öz mähriban enekesi bilen az-kem söleşýär diýäýmeseň, serine dolýan gamgyn oý-pikirleriň girdabyndan çykyp bilmän ýeke galýardy. Mähriban enekesi şa gyzynyň ýaş ýüreginde gopýan harasatdan habarly bolansoň, ony, az wagtlyk hem bolsa, şol gamgyn oýlardan, pikirlerden daşlaşdyrjak bolup başagaýdy. Bütün ömrüni şa köşgünde geçiren garry aýal gaýduwsyz şa gyzynyň başdan geçirýän ruhy ahwalyna ýüregi bilen gyýylýardy. Käte ol Rodogunany, iň bolmanda az wagtlyk hem bolsa, şol gamgyn oý-pikirlerden daşlaşdyrjak bolup:

– Gyzym, sen gyýylsaň, daglaryň belent başyndaky ümür ýaly soňy görünmeýän gussa Parfiýany gaplar. Balam, sen özüňi ele al. Ynha, men seniň eý görýän miweleriňden getirdim. Hany, olardan dadyp gör. Ataň saňa Parfiýanyň ähli ýerlerinde gögerýän ajaýyp güllerden çemen bogmagy emir etdi. Ynha, görersiň, şol çemen seniň ýaş ýüregiňi galkyndyryp, seniň Parfiýanyň gözýetmez sähralary ýaly gözel görküňe görk berer. Sen maňa ynanay...

Rodoguna:

– Başyňa döneyin, ene jan, meni öz erkime goý. Hasyly sowlan miweli baglaryň görkden gaçyşy ýaly, meniň söýgüden pürepür dolan ýüregim hem tenha galdy. Men diňe Sirkasy söýdüm, ol gujurly esger bilen bagly ýakymly ýatlamalar meniň erkimi elimden aldy – diýmek bilen çäklenýärdi.

Parfiýa şalygy bilen gadymy Rim özara bäsdeşdi. Rimliler dünýä içre dünýä bolup oturan kuwwatly Parfiýany özüne boýun egdirmek isleýärdi. Eýsem, şeýle etmek bilen rimlileriň baş maksady näme? Ynha, köpleri oýlandyrýan soňsuz sowallaryň jogaby bolsa şundan ybarat. Gadymy dünýäde ýeke-täk kuwwatly döwlet döretmeli, mundan başga-da, Parfiýa bilen serhetdeş döwletleri hem özüňe boýun egdirmäge mümkinçilik dörär. Kim beýle mümkinçilikden ýüz öwrer. Şeýle oý-pikirleri serinde aýlaýan rimliler häli-şindi diýen ýaly Parfiýa çozmagy adaty endige öwrüpdiler. Ýogsam rimliler şeýle soňsuz söweşlerde hemişe ýeňlişe sezewar bolsalar hem, Parfiýany eýelemek isleginden daşlaşyp bilmeýärdiler.

Baş söýgüsini elden aldyryp, ýalňyzlyk derdini çekýän şa gyzy nirädir bir ýerik hyýallandy. Mundan ozal gije-gündiz diýen ýaly başyny gallap duran köşk hyzmatkärlerini erkine goýberip, sagrysyny ýassanyp ýatan şamar käkilini şirmaýy darak bilen darap, söweş lybasyny egnine geýen Rodoguna enekesini çagyrtdy. Eneke dessine onuň gaşynda peýda boldy.

– Balam, men geldim, näme hyzmat – diýip, şa gyzyna baş egdi.

– Ýalňyz syrdaşym enekäm, sen meniň köňül islegimi amal et! Sen, megerem, Parfiýa bilen ýaşdaşyň, seniň ömür örküň biziň neberämiz bilen bagly. Sen meniň atamyň-enemiň toý tutan günü hem dünýäniň iň gözəl naýbaşy köşkleriniň biri hasaplanylýan bu köşkde bar ekeniň. Indi bolsa sen Parfiýa şasynyň ýalňyz gyzynyň hyzmatynda – diýip degişdi. Ençeme wagt bäri gamgyn oý-pikirlerið girbadyndan çykyp bilmän oturan şa gyzynyň keýpiçaglygyna göwni galkynan eneke:

– Balam, eneň hemişe seniň hyzmatyňdadyr. Meniň dileglerimi asman ýylдыzlary kabul edipdir. Meniň gaýduwsyz gyzyma ruhobelentlik ýaran bolsun! – diýip, şa gyzynyň öňünde dyzyna çökdi.

– Enekäm, tur ýeriňden, sen uly hormata mynasypsyň. Men saňa täze döreden şygyrlarymdan bir bölegini aýdyp bereýin – diýip, haşamly bejerilen ullakan penjiräni açyp, gözlerini belent daglara aýlady. Dagyň sergin howasy şa gyzynyn otagyna dolanda, ol söze başlady:

– Eý, belent daglar, ak bulutlar,
Meniň kalbym siz bilen,
Meniň söýgim daglardan beýik,
Ak bulaklardan alysda, bulutlardan alysda,
Meniň söýgim – gözəl Parfiýam.

Şa gyzy täze döreden ajaýyp şygryny aýdyp bolanyna mähetdel eneke:

– Balam, meniň eziz balam, asman ýylдыzlary şaýatdyr. Meniň eziz balama ruhobelentlik ýarandyr. Sen şat bolsaň, garry enekäň hem bagtlydyr – diýdi.

– Ene jan, hany sen meni athana alyp git. Meniň ýelden ýüwrük nusaý atlary bilen didarlaşasym gelýär.

Eneke Rodogunanyň öňüne düşdi. Parfiýada ady rowaýata öwrülen nusaý atlaryny ösdürip yetiştirmäge uly üns berilýärdi. Şa, onuň neberesi häli-şindi bu ýere gelip, atlara ideg edilişi

bilen aýratyn gyzyklanýardy. Mähir alyp, mähir paýlaýan nusaý atlary bolsa, şeýle yssy mähri duýup, barha örüsini giðeldýärdi. Islegi dessine berjaý edilýän şa gyzy Rodogunanyň hem öz eý görýän aty bardy. Ýalňyz perzendi üçin dünýäniň genji-hazynasyny gaýgyrmajak şa Rodoguna üçin kuwwatly Parfiýanyň gözel paýtagty Nusaýyň hormatyna ady dakylan Nusaý atly aty saýlapdy. Gyz aty, at gyzy söýýärdi. Hemişe gedem görünýän Rodoguna bu ýere gelse, belent daglaryň gerşini baky mesgen edinen ak garlaryň bahar güneşine birden eräp gidişi ýaly eräp akýardy. Ol Nusaý bilen oýun edip, behişdi bedewiň ýüpek ýallaryny sypalaýardy. Öz howandary bilen didarlaşýanyna çäksiz begenýän Nusaý hem Rodogunanyň al ýañaklaryna küti dodaklaryny goýup, öz mähribanlygyny mälim edýärdi.

«Yşk şemini hijran ýeli öçürdi» diýip, ilki söýgüsi bilen ahmyrly hoşlaşan Rodoguna athanada geçiren her bir pursadyny ömrüniň iň sapaly pursady saýýardy. Ynha, ol öz söýgüli Nusaýyna atlandy. Muny gören eneke:

– Balam, seresap bolaweri – diýip elewredi.

Ýok ýerden howsala düşen enekesiniň bolşuna keýpi göterilen Rodoguna:

– Ah, enekäm, seniň meniň ýalňyz syrdaşym bolşuň ýaly, Nusaý hem meniň bu dünýädäki şatlyk-begenjim, syrdaşym ahyryn. Heý-de, çyn bedew öz eýesine ikilik edermi – diýip, mylaýym ýylgyrdy. Soňra ol:

– Nusaýym, seni göresim geldi. Sen menið ýalňyz syrdaşym. Seni görsem, ýalňyz ýüregim hemişe aram tapýar. Indi biz gündegünaşa görşeris – diýip, onuň bilen gürleşdi.

Nusaý, Rodogunanyň ýürekden çykýan sözlerine düşünýän ýaly, oňa baş egýärdi. Şa gyzynyň ýalňyz syrdaşyna deňeýän Nusaýy oňa, hakykatdanam, şöhrat getiripdi. Soðsuz söweşleriň birinde öz söýgüli atyna atlanan Rodoguna käte asgynlaýan, käte bolsa gözsüz batyrlyk bilen duşmana hüjüm edýän parfiýaly esgerleriň ruhuny belende göteripdi. Şol söweşde parfiýalylyklar rimleşgerlerinden rüstem gelip, Parfiýa şalygyna ýeňiş bilen dolanypdylar. Ýalňyz gyzynyň hem bu jeňe gatnaşanyndan bihabar şa, söweş tamamlanandan soň, maşgalasynyň arasyna howlukdy. Orta ýolda öňünden çykan Rodogunany görüp, haýran galan şa:

– Balam, edýäniň näme, sen köşkde bolmaly ahyryn – diýip, az-kem gatyrganjak bolanda, Rodoguna:

– Atam, Parfiýa howp abananda, seniň ýalňyz gyzyň köşkde galyp bilmez. Gördüňmi, bize ýene-de ýeňiş ýaran boldy. Şeýle ýeňişli günde maňa söz ber, goý, seniň gyzyň hem parfiýaly esgerler bilen bile söweşe çyksyn.

– Balam! Sen meniň ýalňyz göz-guwanjym, men seni neneň ýowuz söweşe dözeýin. Menden beýle zady talap etme – diýip, şa özüne agram salyp gürlledi.

Rodoguna atynyň başyny şa köşgüne öwürdi. Özünü ýeňiş bilen gutlaýan watandaşlaryna baş egip, köşge girdi.

Kem-kemdem Rodoguna adaty durmuşyna dolandy. Baharyň hoştap günleriniň birinde ol Nusaýa atlanyp, köşkden daşlaşdy. Onuň ata atlananyny gören şa nökerleri-de onuň yzyna düşdüler. Şa gyzynyň mähir-mylakatyny süňňi bilen syzýan Nusaý ýyldyrym ýaly süýnüp, gözyetmez sähralaryň jümmüşine aralaşýardy. Samar käkili bahar şemalyna galgaýan Rodoguna zyndan gelýänlere üns bermän, öz-özi bilen gürlleşýärdi:

– Nusaýym, sen meni arzyly güne alyp gelersiň. Men şonda duşmana al salyp, Parfiýa üçin, Sirkas üçin söweşerin. Şeýle dälmi, Nusaýym?! Seniň adyň ýaly gözəl şäherimizi şatlyk gurşap alar. Atam ýeke gyzyny söweşe ugradanyna ökünmez.

Ynha, şeýle oý-pikirler bilen şa gyzy Nusaýyň başyny köşge tarap öwürdi. Haýbatly derwezeler giňden açylyp, gadymy köşk şa gyzyny garşy aldy. Uzaga çekmedik gezelençden göwni şat bolan şa gyzy garşysynda duran atasyna hormat bilen baş egdi. Şa:

– Balam, men saða garaşyp durun. Meniň saňa aýtmaly sözüm bar. Bize munda rahatlyk bermejek bolup, ýene-de rimliler Parfiýanyň çäGINE golaý gelipdirler. Men söweşe taýýarlanýaryn. Sen köşkde galmaly borsuň – diýip, howsalaly gürlledi. «Söweş» sözünü eşiden Rodoguna:

– Besdir, atam, siz meni köşkde bukup saklap bilmersiňiz. Men Parfiýa şasynyň gyzy, şa gyzy söweşe gatnaşar, ol Parfiýa üçin gerek bolsa baş goýar – diýip, pert-pert gürlledi.

Şa bir zatlar aýtmaga çemlenende, Rodoguna atdan düşüp, öz

otagyna girip gitdi. Gele-gelmäne giň otagyň haşamly penjiresini açyp, içerik dolan bahar şemalyndan dem alyp:

Baharyň sergin şemaly,
Söýgülimi getiriň siz.
Arzylý gün ýetip geldi,
Intizara ýetiriň siz –

diýip, ruhubelentlik bilen goşgy setirlerini aýtdy. «Söweşe taýýarlanýan» diýen sözi eşideli bári, özüni jeň meýdanynda ýaly duýýan Rodoguna bütin Parfiýa belli ýarag ussasyň ýörite ýasan naýzasydyr gürzüsini eline aldy. Bu golaýda känbir zerurlyk bolmansoň, şa gyzynyň otagynyň özboluşly bezegi bolan gürzüdür naýza ony hyýalynda söweşe alyp gitdi. Ynha, ol agyr leşger çekip, Parfiýanyň çäGINE aralaşan rimlileriň bir çetine gelip, olar bilen darkaş gurup başlady. Göräýmäge agyr ýaly bolup görünýän gürzüdür naýza şa gyzynyň gujurly gollarynda ezberlik bilen oýnap, oňa rimliler bilen bolan agyr söweşde ýeňiji ruhy ýaran boldy. Rodoguna şeýle agyr günde özüne mertlik hemdemi bolan söweş ýaraqlaryna uly buýsanç bilen nazar aýlady. Parfiýa şasynyň «Söweşe taýýarlanýaryn» diýeli bári köp wagt geçmänkä, hemişe merdanalygy bilen tanalýan parfiýaly esgerleriň aladasy artdy. Ir ertir, giç agşam şa köşgüne gelip-gidýän esgerleriň, serkerdeleriň sany barha artdy. Şanyň ýörite emri bilen rimlileriň bu golaý-goltumda ýerleşen goşunynyň sany, olaryň söweşjeňligini anyklamak üçin iberilen aňtawlaryň getirýän her bir maglumaty içgin öwrenilýärdi. Şeýle günleriň birinde şa atasy bilen tötänleýin didarlaşan Rodoguna oňa öz ýürek matlabyny aýan etdi.

– Mähriban atam, maňa bu söweşe gatnaşmaga böwet bolma! Asman ýylgyzlary şaýatdyr, nesip bolsa, bu söweşde bize ýeňiş ýaran bolar. Onsoðam Parfiýanyň üstüne howp abananda, köşkde galmak şa gyzyna mahsus häsiýet dälidir. Men söweşe hökman giderin – diýip, ynamly aýtdy.

Ýalňyz balasynyň göni görejine bakyp, öz matlabyny duýdansyz aýan etmegine garaşmadyk şa:

– Ýalňyz balam, sen meniň bu dünýädäki ýalňyz perzendim, sen meniň dowamat dowamym bolmaly. Men eýýäm zenanlaryň köşkde galmalydygy barada ýörite buýruk berdim. Sen... – diýip, sözüni soňlap-soňlamanka, Rodoguna:

– Mähriban atam, ýalbarýan, hakyň hatyrasyna maňa ýol ber – diýip, şa atasyndan daşlaşdy.

Bu wakadan birnäçe gün geçenden soň, köp garaşdyran söweş, çogly Günüň howruna öz-özünden tutaşýan gyrymsy agaçlaryň ýalny ýaly, giň sähraly gözəl Parfiýany gursap aldy. Gije-gündiz diýmän Parfiýa üçin jan alyp, jan berýän edermen esgerleriň her bir ýeňşi şa köşgünde galan zenanlaryň, garrylaryň, bala-çagalaryň ruhuny belende göterýärdi. Uzakda dowam edýän aldym-berdimli söweşden gowuşýan her bir habar parfiýalylaryň kem-kemden ýeňşe golaýlaýandygyny aňladýardy. Şol günleriň birinde söweşiň öň hatarlarynda parfiýaly esgerlere baş bolup, öz edermenligi bilen adygan Rodoguna barada hem hoş habar gelip gowuşdy. Şa aýaly:

– Wah, balam, meniň ýalňyz balam, seniň sag-aman dolananyňy görmesem, maňa rahatlyk ýok – diýip, naýynjar sözledi. Şa:

– Nesip bolsa, Rodoguna ýeňiş bilen dolanar, sen hiç zady alada etme – diýip, öz aýalyna göwünlik berse-de, onuň özi ýalňyz gyzynyň sag-aman dolanmagy üçin dileg edýärdi.

Pähim-paýhasy, gujur-gaýraty bilen giöden tanalýan şanyň köňül matlaby amala aşdy. Parfiýaly esgerler bilen söweşe gatnaşan Rodoguna deňsiz-taýsyz edermenlik görkezip, ýene-de köpleriň gözüniň alnynda bir gez beýgeldi. Rodoguna söweş meýdanynda: «Parfiýa üçin! Sirkas üçin!» diýip, naýzasyny urýardy. Gujurly gollarynda erkin oýnaýan söweş ýaraglary oňa egsilmez güýç-kuwwat berip, onuň ýeňiş bolan berk ynamyny has-da artdyrýardy. Şeýde-şeýde söweşde ýeňiş gazanan pafiýaly esgerlere baş bolup, ýeňiş bilen Nusaýa dolanan şa gyzyny mübärekleýänleriň her birine uly şatlyk bilen baş egýärdi. Buýsançly başyny belent tutýan şa gyzyny gören zenanlar onun daşyny gallap, ýeňiş bilen gutlaýardylar. Şa:

– Gyzym, ýeňiş gutly bolsun! Sen Parfiýa şöhrat getirdiň! – diýip, ony bagryna basdy. Rodoguna atasyna baş egip, öz

otagyna dolandy. Rodogunanyň otagyna baranyndan habarly enekede onuň yzy bilen haýdap geldi.

– Balam, aman-esenmiň? Seni alada edip, gijämi gündize çalyşdym – diýende, Rodoguna:

– Enekäm, gyzyň ýeňiş bilen dolandy. Bize ýeňiş ýaran boldy. Men Parfiýa üçin, Sirkas üçin söweşdim. Söýgüden pürepür juwan ýüregim ynjalady – diýip, enekesiniň mähirden doly gujagyna doldy.

Adaty endigine eýerip, otagyň belent daglara bakýan kaşaň penjiresini açyp, ýüregine dolan goşgy setirlerini aýdyp başlady:

Säheriň sergin şemaly,
Söýgülimi getiriň siz.
Meňiň intizar ýüregimi
Arzylýma ýetiriň siz.
Yşk daňyny atyryň siz.

Belent daglaryň gerşinden gaýdan ýakymly, sergin şemala şamar käkili görmegeý ýüzüni örten şa gyzy Rodoguna has-da gözəl keşbe geldi.

Meretgylyç ÝAGMYROW.

#edebiyatwesungat_2018 Taryhy proza